

2015. június 5. - **Lipusz Zsolt emlékére**

József Attilát a szocialista rendszer évtizedeiben a munkásosztály költőjeként, az osztályharc megvívójaként tanították, magyarázták. Arról már nem nagyon volt szó, hogy élete későbbi szakaszában kiábrándult a kommunista pártból, verseit már nem biztatta, hogy legyenek osztályharcosok. Amiképpen az egészen ifjú, pályakezdő költő nemzeti föllángolásának lírai gyümölcset, a Trianont elvető Nem! Nem! Soha!-t sem ismerhették meg az 1945 utáni ifjú nemzedékek. Ma sem. József Attila 1922 első felében írt Nem! Nem! Soha! című versével cinikus igazságtalanság történt. Egyes irodalomtörténészek, tankönyvírók a vers irredenta mivolta, mások a „zsengése” miatt nem tartották érdemesnek arra, hogy megismertessék a tanuló ifjúsággal. Zoom Azt már azonban kevésbé értjük meg, és fogadhatjuk el, hogy Magyarországon még a „rendszerváltozás” után megjelentetett József Attila összes versei címet viselő kiadványokból továbbra is tüntető módon kihagyják ezt a költeményt. Az elmúlt esztendőben tudtommal csak az Osiris Kiadónál, 1998-ban megjelent József Attila-kötetben és a Trianont ledöntjük – a magyar fájdalom versei című, 2001-ben, majd 2002-ben a Ménrót Kiadónál napvilágot látott gyűjteményben olvashatjuk. Különféle kulturális és politikai rendezvényeken – leginkább az időközben megszűnt Bocskai Színpad művészei – esetenként elszavalják, s a Nemzeti Front nevű rockzenekar pedig jó hangulatú és dallamú nótát is komponált a vers szövegére.

De ezenkívül szinte semmi nem történik annak érdekében, hogy az ifjúsággal, illetve a fél évszázadon keresztül szellemi sötétségben tartott felnőtt nemzedékekkel József Attila Nem! Nem! Soha! című versének megismertetésével is próbálnák megértetni a Trianon előidézte traumát. Bűnös mulasztás ez, mert hozzájárul az olyan rossz össznemzeti döntések meghozatalához, mint amilyen a 2004. december 5-i népszavazás volt. A magyar nép kollektív tragédiáiról, s ha úgy tetszik, holokausztjairól tehát továbbra sem illik beszélni. Meglepő és felháborító, hogy az Impresszum Kiadó által 1999-ben megjelentetett József Attila-„összes” című kötet szerkesztői is tovább járják a jól kitaposott lenini, vagy inkább magyarellenes utat, hiszen az 1922-ben keletkezett Nem! Nem! Soha! című verset nem, de a nála jóval „zsengébb”, még az 1916-1918-ban írt versikéket is beválogatták a kötetbe. Zoom József Attila 1920 októberében az árvaszék által gyámjává kinevezett Makai Ödön zsidó ügyvéd, Jolán nővére férjének az intézkedése nyomán lekerül a makói Demke nevű internátusba, illetve az ahhoz tartozó Csanád Vezér Gimnáziumba. Az 1921-1922. esztendőben a jó tanuló gimnazista egy-egy zsengéje már megjelenik először a Makói Friss Újságban, majd a szegedi Színház és Társaság című lapban. Ekkoriban a már verselgető, serdülő ifjú József Attila múzsjája

Írta: Adminisztrátor

2015. június 05. péntek - Módosítás: 2015. június 05. péntek

elsősorban az internátus igazgatójának szépséges leánykája, Gerbe Márta kisasszony volt. De ezzel együtt valami egészen más, a nemzetszeretet érzése is komolyan megérintette az érzékeny lelkű József Attila fantáziáját. Tverdota György, a költő neves kutatója még a Kádár-rendszerben (1987-ben!) papírra vetette, hogy József Attila magyarságélményét Makón, harmadik osztályos korában előbb a saját keresztnéve és a nagy hun király nevének azonossága ébresztette föl, majd később „a vesztes háború, az ország területe jelentős részének elvesztése következtében a világhódító hun király emlékének élesztése helyett a csonka haza nyomasztó gondjainak hangsúlyozása került előtérbe a költő gondolkodásában”, írja Tverdota György. S amint azt Tverdota is hangsúlyozza: a 17 esztendő költő lelkes támogatója, mintaképe és atyai barátja volt az akkoriban már országszerte ünnepezt Juhász Gyula, a Trianon című örök becsű költemény szerzője. (Juhász Gyula Trianonja 1945 után ugyanarra a sorsra jutott, mint József Attila Nem! Nem! Soha! című verse – rendre kihagyták a két költő neve alatt megjelentetett „összes versek” kötetekből. Így képesek bebizonyítani az 1945 utáni uraink a hibádzóról azt, hogy teljes, a feketéről meg azt, hogy fehér - H. J.)

Galamb Ödön erdélyi tanár – később könyvet is írt József Attila makói éveiről – szintén a trianoni tragédia miatt volt kénytelen elmenekülni a szülőföldjéről, és sok százezer magyarhoz hasonlóan kezdetben a családjával együtt ő is holtvágányra tolatott vasúti vagonokban lakott. Galamb Ödön később abban a makói internátusban kapott egy kisebb szolgálati lakást, ahol az ifjú költő is lakott. Az erdélyi tanár szinte rögtön a bizalmába és a barátságába fogadta József Attilát, s otthonában rendszeresen vendégül látta. A Maros-parti Makó az országcsonkítás után igen közel került az erdélyi és a délvidéki magyar-magyar határhoz, s ezért aztán a költő naponta szemtanúja lehetett a városka pályaudvarán vagonokban lakó, máról holnapra földönfutóvá lett magyarok megalázó sorsának. A tragikus látvány és a menekültek elbeszélései természetesen hatottak, fontos építőelemei lettek a költő akkoriban keletkezett verseinek. S ezen a tényen az sem változtat, hogy később, egészen más környezetben, a két világháború közti időszak hibás társadalompolitikájának következtében is, a halála előtti esztendőben végbement eszméléséig József Attila a kommunista eszme megvalósításában látta a gyógyírt a nemzet bajaira. A Nem! Nem! Soha! című verset a létező szocializmus kezdetétől egészen napjainkig igyekeznek kitörölni a nemzet tudatából. Egyszerűen képtelenek megmagyarázni azt, hogy a proletariátus költőjének beállított József Attila hogyan „vetemedhetett” ilyen irredenta vers megírására. A József Attila összes műve I-II címet viselő kiadvány (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1952) előszavában a két sajtó alá rendező, Waldapfel József és Szabolcsi Miklós (jellemző módon mindketten zsidók voltak - H. J.) a következő, manapság már egyenesen idiótának hangzó szavakat írták le: „Az a szörnyű sors, amely a Horthy-korszakban az elnyomó hatalommal megalkudni nem hajlandó legnagyobbakra várt, József Attila hagyatékának a maga egész nagyságában való ragyogását is mindeddig megnehezítette, - azóta is, hogy a felszabadult Magyarország, és elsősorban a Magyar Kommunista Párt a maga költőjének ismerte el.” Szabolcsi Miklós a jóval később megjelent, a pályakezdő József Attilát bemutató Fiatal életek indulója című könyvében (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1963.) azonban „elszólja magát”, amikor az egyik lábjegyzetben (!) közli azt, amiről még tudni sem volt szabad: "Galamb Ödön (a vagonlakó erdélyi magyar Makón - H. J.) az egyetlen, aki József Attila fejlődéséről, olvasmányairól, legkorábbi korszakának verseiről, törekvéseiről nagyjából hiteles tudósítást adott. A Galamb Ödön által említett 'elég ügyes hazafias versek' talán a Nem! Nem! Soha!, esetleg a Bús magyar éneke" - írja a kötet lábjegyzetében, apró betűkkel Szabolcsi. De Szabolcsi Miklós még tovább „fecseg”, mert ugyancsak a Fiatal életek indulója című könyvének

Írta: Adminisztrátor

2015. június 05. péntek - Módosítás: 2015. június 05. péntek

egy másik lábjegyzetében közli, hogy a Nem! Nem! Soha! című vers József Attila a Szépség koldusa című első kötetében olvasható. Az Országos Széchényi Könyvtárban tüzetesen megvizsgáltuk a Szépség koldusának egyetlen első kiadását, és kénytelenek voltunk megállapítani, Szabolcsi Miklós állításával ellentétben az említett József Attila-vers nincs benne, s a könyvön az eltüntetés szándékával semmiféle külső beavatkozást nem hajtottak végre. Magyarán: Szabolcsi Miklós, a szocializmus futtatott irodalomtörténésze ezúttal téved, mert a Szépség koldusa című kötetben nincs benne a Nem! Nem! Soha! Zoom József Attila összes versei I-II. címen Stoll Béla „közzétételében”, az időben hozzánk jóval közelebb álló, a Kádár-rendszer utolsó esztendeiben újabb kritikai kiadás látott napvilágot (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984.) Stoll Béla, a "közzétevő" ebben a kiadásban többek között ezt írja: „A Lovas a temetőben anyagából nem közöljük a Nem! Nem! Soha! című verset, mert talán sértené a szomszéd népek túlérzékenységét”. Stoll Béla „szöveggondozásában” néhány esztendővel később, immár Pozsonyból (!) köszön vissza ránk a József Attila minden (!) verse és versfordítása című kötet (Madách Kiadó, Bratislava, 1987). Stoll Béla ezúttal is éberrel ügyel a szomszéd népek érzékenységére, s itt már magyarázkodás nélkül, de azért közli, hogy azért mégsem minden a minden: „Nem tartalmazza kiadásunk a Nem! nem! soha! című zsenjét.” **Her**
ring József